

СОВЕТ НИЖНЕУСЛОНСКОГО
СЕЛЬСКОГО ПОСЕЛЕНИЯ
ВЕРХНЕУСЛОНСКОГО
МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ЮГАРЫ ОСЛАН
МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫН
ТҮБЭН ОСЛАН АВЫЛ
ЖИРЛЕГЕ СОВЕТЫ

Ул. Чистякова, 22, с. Нижний Услон,
423721

Республика Татарстан, г. Казань, ул. Гагарина, 25/1
420008

Тел.: (84372) 30-1-08, факс: (84372) 30-1-48

РЕШЕНИЕ

27.07.2023

КАРАР

34-194

с. Нижний Услон

Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районнының Түбән Ослан авыл жирлегендә Ватанны саклаганды һәлак булганнынарың истәлеген мәңгеләштерү турында нигезләмәгә үзгәрешләр керту хакында

«Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр керту турында» 2023 елның 13 июнендәге 239-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә

Югары Ослан муниципаль районы
Түбән Ослан авыл жирлеге Советы
карап итте:

1. Түбән Ослан авыл жирлеге Советының 2021 елның 13 сентябрендәге 13-71 номерлы карары белән расланган Югары Ослан муниципаль районнының Түбән Ослан авыл жирлегендә Ватанны саклаганды һәлак булганнынарың истәлеген мәңгеләштерү турындагы Нигезләмәгә түбәндәгә үзгәрешләрне кертергә:

Нигезләмәнен 7 бүлгегенең беренче абзацында «һәлак булганнынарың» сүзеннән соң «Ватанны саклаганды» сүзләрен ёстәргә;

2. Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районнының Түбән Ослан авыл жирлегендә Ватанны саклаганды һәлак булганнынарың истәлеген мәңгеләштерү турындагы Нигезләмәнен текстын яңа редакциядә расларга (1 нче кушымта)

3. Әлеге каарны Югары Ослан муниципаль районның рәсми сайтында һәм Татарстан Республикасының хокукий мәгълүмат рәсми порталында урнаштырырга.

4. Әлеге каарның үтәлешен тикшереп торуны Югары Ослан муниципаль районы Түбән Ослан авыл жирлегенең социаль-мәдәни, законлылык һәм хокук тәртибе буенча дайими комиссиясенә йөкләргә.

Совет рәисе,
Татарстан Республикасы

Татарстан Республикасы
Югары Ослан муниципаль районы
Түбән Ослан авыл жирлеге Советының
2023 елның 27 июленнән
34-194 номерлы карарына
1нче күшымта

Югары Ослан муниципаль районы Түбән Ослан авыл жирлекендә Ватанны
саклаганда һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерү турында
Нигезләмә

1. Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерү
Мәңгеләштерелергә тиеш:
- сугыш хәрәкәтләре барышында, башка хәрби бурычларны үтәгәндә яки Ватанны саклау буенча хезмәт бурычларын үтәгәндә һәлак булучылар;
  - башка дәүләтләр территорияләрендә хәрби бурыч үтәгәндә һәлак булучылар;
  - Ватанны саклаганда яралардан, контузияләрдән, гарипләрдән яисә авырулардан, күрсәтелгән нәтижәләргә килү вакытына бәйсез рәвештә, шулай ук хәрби хәрәкәтләр барышында хәбәрсез югалган башка хәрби бурычларны үтәгәндә яисә хезмәт бурычларын үтәгәндә вафат булганнар;
  - хәрби хәл аркасында, әмма үз намусын һәм абруен югалтмаган, Ватаннарын үзгәртмәгән әсирилектә үлгән, һәлак булган, вафат булганнар.
- Россияне яклап һәлак булган чит ил гражданнарын да хәтердә тотырга кирәк.

2. Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерү формалары:

Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерүнен төп формалары булып тора:

- хәрби каберлекләрне саклау һәм төзекләндерү, Ватанны саклаганда һәлак булганнарны жирләүнен башка урыннарын булдыру, саклау һәм төзекләндерү, кабер ташлары, һәйкәлләр, стеллалар, обелисклар, һәлак булганнарны мәңгеләштерүче башка мемориаль корылмалар һәм объектлар урнаштыру;
- Ватанны саклаганда һәлак булганнарның батырлыklары белән тарихи рәвештә бәйле аерым территорияләрне саклау һәм төзекләндерү;
- билгесез хәрби каберлекләрне һәм күмелмәгән калдыкларны ачыклауга, Ватанны саклаганда һәлак булган һәм хәбәрсез югалганның исемнәрен билгеләүгә, аларның исемнәрен һәм алар турында башка мәгълүматларны Хәтер китапларына һәм тиешле мәгълүмат системаларына кертүгә юнәлдерелгән эзләү эшен үткәру;
- мемориаль музейлар төзү һәм сугыш хәрәкәтләре урыннарында истәлекле билгеләр төзү;
- массакуләм мәгълүмат чараларында һәм Интернет мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә Ватанны саклаганда һәлак булганнар турында материаллар бастырып чыгару, аларның батырлыklарына багышланган сәнгать һәм әдәбият әсәрләре булдыру, күргәзмәләр оештыру;

Ватанны саклагандың һәлак булғаннарның исемнәрен урамнарга һәм мәйданнарга, географик объектларга, оешмаларга, шул исәптән мәгариф оешмаларына, учреждениеләргә, хәрби частьләргә һәм берләшмәләргә, корабларга һәм судноларга биры;

Ватанны саклагандың һәлак булғаннарның исемнәрен хәрби частьләр, хәрби һөнәри белем биры оешмалары һәм югара белем биры хәрби белем биры оешмаларының шәхси составы исемлегенә мәңгелеккә керту;

Ватанны саклагандың һәлак булғаннарның исемнәрен мәңгеләштерүче истәлекле даталар билгеләү.

Дәүләт хакимияте органнары һәм жирле үзидарә органнары, ижтимагый-дәүләт берләшмәләре, ижтимагый берләшмәләр карары буенча Ватанны саклагандың һәлак булғаннарның истәлеген мәңгеләштерү буенча башка чаралар да гамәлгә ашырылырга мөмкин.

3. Ватанны саклагандың һәлак булучыларны күмү

Ватанны саклагандың һәлак булғаннарның кабер ташлары, һәйкәлләр, стеллалар, обелисклар, чикләү элементлары һәм башка мемориаль корылмалар һәм объектлар белән жирләнүе хәрби каберлекләр булып тора.

Аларга тубәндәгеләр керә: гомуми зиратлардагы аерым хәрби участоклар, уртак зиратлардагы туганнар һәм шәхси каберлекләр, зиратлардан читтә, колумбария һәм һәлак булғаннарның жәсәдләре салынган урналар.

4. Ватанны саклагандың һәлак булғаннарны күмү (жирләү) тәртибе

Ватанны саклагандың һәлак булғаннарны күмү (жирләү) федераль закон таләпләре нигезендә башкарыла.

5. Хәрби каберлекләрне дәүләт хисабы, тоту һәм тәзекләндерү

Хәрби каберлекләр дәүләт исәбенә алышырга тиеш. Югары Ослан муниципаль районы Түбән Ослан авыл жирлеге территориясендә аларның исәбен Түбән Ослан авыл жирлеге Башкарма комитеты алышп бара. Һәр хәрби каберлеккә мемориаль билге куела һәм паспорт тәзелә.

Югары Ослан муниципаль районы Түбән Ослан авыл жирлеге территориясендә хәрби каберлекләрне карап тоту өчен Түбән Ослан авыл жирлеге Башкарма комитеты жаваплы.

6. Хәрби каберлекләрнең сакланышын тәэмин итү

Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарих һәм мәдәният һәйкәлләре) дип танылган хәрби каберлекләрнең сакланышын тәэмин итү максатларында, мәдәни мирас объектларын саклау зоналары Россия Федерациясе законнары белән билгеләнә.

Жирдән файдалану һәм тәзелеш кагыйдәләре хәрби каберлекләрнең сакланышын тәэмин итү зарурлыгыннан чыгып эшләнә һәм үзгәртелә.

Хәрби күмүләргә зарар китерергә мөмкин булган тәзелеш, жир, юл һәм башка эшләр Түбән Ослан авыл жирлеге Башкарма комитеты белән килештерелгәннән соң гына башкарыла.

Гражданнар һәм юридик затлар хокукка ия булган жир кишәрлекләрендә булган хәрби каберлекләрне саклау өчен жаваплы.

Жир кишәрлекләрендә (жир кишәрлекләре өлешендә) сөяк калдыклары һәм (яисә) кабер ташлары, һәйкәлләр, стелла, обелисклар, башка мемориаль корылмалар һәм объектлар, аларның өлешләрен (алга таба - иске күмү урыннары) ачыкланган очракта, гражданнар һәм (яисә) юридик затлар, аларның жир кишәрлекләре (жир кишәрлекләре өлешләре) булган булсалар, яки гражданнарга һәм (яисә) юридик затларга карамаган жир кишәрлекләрендә иске күмү урыннарын ачыклаган затлар бу хакта Түбән Ослан авыл жирлегенең эчке эшләр органнары һәм (яисә) Башкарма комитетына ачыкланган көннән алып өч эш көне эчендә хәбәр итәргә тиеш.

Ватанни саклаганда һәлак булганныарның күмелмәгән мәетләренә тап булган яки билгесез хәрби күмүләр ачыкланган очракта, Түбән Ослан авыл жирлеге Башкарма комитеты Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенең вәкаләтле органына Ватанни саклаганда һәлак булганныарның күмелмәгән калдыкларын яисә билгесез хәрби күмүләрне шул расланган көннән алып өч эш көне эчендә ачыклау турында хәбәр итә.

Ватанни саклаганда һәлак булучыларның жәсәдләрен табу турында хәбәр алынганнан соң ун эш көненнән дә соңга калмыйча Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенең вәкаләтле органы аларны күмү турында карар кабул итә. Әгәр Ватанни саклаганда һәлак булганныарның күмелмәгән калдыклары гражданнар һәм (яисә) юридик затлар хокукка ия булган жир кишәрлекләрендә (жир кишәрлекләренең өлешләре) табылган булса, Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенең вәкаләтле органы аларны күчерү һәм алга таба күмү турында карар кабул итә.

Билгесез хәрби күмүләр ачыклану турында хәбәрнамә алган көннән алып ун эш көненнән дә соңга калмыйча, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте вәкаләтле органы билгесез хәрби күмүләрне, шул исәптән билгесез хәрби күмүләрне гражданнар һәм (яисә) юридик затлар карамагындагы жир кишәрлекләрендә (жир кишәрлекләренең өлешләре) барлығы ачыкланган очракта, күчерү турында карар кабул итә. Гражданнар һәм (яки) юридик затларга карамаган жир кишәрлекләрендә (жир кишәрлекләре өлешләрендә) билгесез сугышчылар күмелгән очракта, Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенең вәкаләтле органы ачыкланган урында билгесез хәрби каберлекләрне саклап калу турында карар кабул итәргә мөмкин. Түбән Ослан авыл жирлеге Башкарма комитеты тарафыннан мондый карар кабул иткәндә "Ватанни саклаганда һәлак булучыларның истәлеген мәңгеләштерү турында" 1993 елның 14 гыйнварыннан 4292-1 РФ номерлы Законының 5 статьясында каралган тиешле чарапар күрелә.

Ватанни саклаганда һәлак булганныарның жәсәдләрен күмү буенча чарапар, аларны күчерү буенча чарапарны да кертеп, әлеге статьяның жиценче һәм сигезенче өлешләрендә каралган билгесез хәрби каберлекләрне күчерү буенча чарапар Россия Федерациясе субъектының вәкаләтле органы тарафыннан Ватанни саклаганда яисә билгесез хәрби күмелгән урыннарда һәлак булучыларның жәсәдләрен табу турында хәбәр алынганнан соң өч айдан да артмаган вакыт эчендә үткәрелә.

Табылган корал, документлар һәм һәлак булганныарның башка мәлкәте акт буенча аларны өйрәнү, экспертиза һәм исәпкә алу өчен хәрби идарә органнарына тапшырыла. Шул ук вакытта һәлак булучыларның документлары, шәхси әйберләре һәм бүләкләре аларның туганнарына яки музейларга тапшырыла, ату коралы эчке эшләр органнарына тапшырыла. Атыш коралы һәм кораллануның башка чарапары, аларны сугышчан куллануны булдырмый торган хәлгә китергәннән соң, музейларга экспонацияләү өчен тапшырыла ала.

Шартлаткыч әйберләр табылу турында кичекмәстән хәрби идарә органнарына хәбәр ителә, билгеләнгән тәртиптә аларны заарсызландыру яки юк итү буенча чарапар

курелә. Шартлау куркынычы булган предметларның үз инициативасы буенча аларны табу һәм аларны транспортировкалау тыела.

Ватанны саклаганда һәлак булган кешеләрнең жәсәдләрен экспумацияләү чаралары Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенең вәкаләтле органы тарафыннан тәэммин ителә.

Хәрби құмұләрнең сакланышын Түбән Ослан авыл җирлегенең Башкарма комитеты тәэммин итә.

Ватанны саклаганда һәлак булучыларның жәсәдләренең сакланышын тәэммин иту «Ватанны саклаганда һәлак булғаннарның истәлеген мәңгеләштерү турында» 1993 елның 14 гыйнварыннан 4292-1 РФ номерлы Закон белән билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

7. Хәрби каберлекләрне торгызу

Түбән Ослан авыл җирлеге Башкарма комитеты Бөек Ватан сугышында, Ватанны саклаганда һәлак булган сугышчыларның каберлекләрен, мемориаль корылмаларны һәм һәлак булғаннарның истәлеген мәңгеләштерүче объектларны тәзекләндерергә тиеш.

Хәрби каберлекләргә зыян китерүдә гаепле гражданнар яки юридик затлар аларны торгызырга тиеш.

8. Эзләу эшен оештыру

Билгесез сугышчылар каберлекләрен һәм җирсез калган жәсәдләрне ачыклау, һәлак булучыларның яки хәбәрсез югалғаннарның исемнәрен билгеләу максатыннан эзләу эшләре алып барыла. Ул мондый эш башкаруга вәкаләтле ижтимагый берләшмәләр тарафыннан оештырыла һәм үткәрелә.

Хәрби гамәлләр барған урыннарда эзләу эшләре алып бару, шулай ук хәрби каберлекләрне үз инициативалары белән ачу тыела.

Һәлак булучыларны құмұ өлешиндә эзләу эшләрен үткәру тәртибе гамәлдәге законнар нигезендә Башкарма комитет тарафыннан үз компетенциясе чикләрендә билгеләнә.

9. Ватанны саклаганда һәлак булғаннар истәлеген мәңгеләштерү эшен гамәлгә ашыручи дәүләт хакимиите органнары һәм җирле үзидарә органнары вәкаләтләре

Югары Ослан районы Хәрби комиссариаты:

- Россия Федерациясе законнарында каралған очракларда Ватанны саклаганда һәлак булған кешеләрнең мәетләрен құмұ (кабат құмұ) эшендә катнаша;
- ижтимагый берләшмәләргә эзләну эшләре алып баруда, һәлак булған сугышчыларның мәетләрен құмұдә (кабат құмұдә) һәм хәрби каберлекләрне тәзекләндерүдә гамәли ярдәм күрсәтә;
- эзләу эшләре барышында табылған корал, хәрби техника һәм башка матди чараларны документлар белән кабул итүне гамәлгә ашыра, аларны өйрәнү, исәпкә алу һәм алга таба файдалану предметына экспертиза үткәрә;
- һәлак булучылар һәм хәбәрсез югалғаннар турында мәгълүматларны билгеләу буенча эш алып бара;
- Югары Ослан муниципаль районы Түбән Ослан авыл җирлегенең Хәтер китапларын бастыру өчен материаллар әзерләүдә ярдәм күрсәтә.

Югары Ослан муниципаль районы Эчке эшләр бүлеге:

- эзләү эшләрен башкарганда жәмәгать тәртибен тәэммин итә;
- эзләнү әше барышында табылган ату коралын кабул итү һәм саклау эшләрен башкара;
- эчке гаскәрләрдә һәлак булган хәрби хезмәткәрләрнең, эчке эшләр органнарының рядовой һәм житәкче составының затларының исәбен алып бара;
- хәбәрсез югалганныар турында мәгълүмат урнаштыруда катнаша;

Хәтер китабын бастыру тәртибен билгели.

"Волжская новь"газетасы редакциясе.

- Түбән Ослан авыл жирлегенең Хәтер китабын бастыру өчен полиграфик базаны тәэммин итә;
- массакүләм мәгълүмат чарапарында һәлак булган, хәбәрсез югалган кешеләрне эзләү, Ватанны саклаучылар турында материаллар бастыруны тәэммин итә.

Түбән Ослан авыл жирлеге Башкарма комитеты:

- Ватанны саклагандың һәлак булучыларның истәлеген мәңгеләштерүче хәрби каберлекләрне, мемориаль корылмаларны һәм объектларны тәртиптә тоту һәм төзекләндөрү чарапарын, шулай ук Россия Федерациясе территориясендә чит ил хәрбиләренең каберлекләрен карау буенча хөкүмәтара килешүләрне гамәлгә ашыру эшләрен башкара;
- яңа хәрби каберлекләр өчен мәйданнар резервын булдыралар;
- Хәрби күмүләрдән тыш урнашкан һәм Мәңгелек ут яисә Хәтер уты булган мемориаль корылмаларны үзәкләштерелгән исәпкә алуны оештыру максатларында Ватанны саклагандың һәлак булғаннарның хәтерен мәңгеләштерү буенча башкарма хакимиятнең вәкаләтле федераль органы белән үзара хезмәттәшлекне гамәлгә ашыралар.

11. Ватанны саклагандың һәлак булучыларның истәлеген мәңгеләштерү буенча чарапарны финанс һәм матди-техник яктан тәэммин итү

Ватанны саклагандың һәлак булғаннарның истәлеген мәңгеләштерү, шул исәптән Ватанны саклаучыларның батырлыкларына тарихи яктан бәйле аерым территорияләрне һәм объектларны урнаштыру, шулай ук күргәзмәләр һәм башка чарапар оештыру чыгымнары Түбән Ослан авыл жирлеге Башкарма комитеты компетенциясе, шулай ук юридик һәм физик затларның ирекле взнослары һәм иганәләре нигезендә жирле бюджет акчалары хисабына башкарыла ала.

Югары Ослан муниципаль районы Түбән Ослан авыл жирлеге Советы карары белән Ватанны саклагандың һәлак булучыларның истәлеген мәңгеләштерү буенча чарапарны матди-техник тәэммин итү тәртибе билгеләнә.

12. Әлеге Нигезләмәне бозган өчен җаваплылык

Югары Ослан муниципаль районы Башкарма комитеты тарафыннан Түбән Ослан авыл жирлеге Башкарма комитеты тарафыннан Ватанны саклагандың һәлак булучыларның истәлеген мәңгеләштерүче һәйкәлләр һәм башка мемориаль корылмалар саклана.

Әлеге Нигезләмәне бозуда гаепле затлар Россия Федерациясе законнары нигезендә җаваплы.

Совет рәисе,

Татарстан Республикасы
Югары Ослан муниципаль районы
Түбән Ослан авыл җирлеге башлыгы

А.В. Архиреев